

**СЕКЦІЯ 12 “УКРАЇНІСТИКА: РЕТРОСПЕКТИВА
ТА ОБРІЇ МАЙБУТНЬОГО”**

Александренко І. І.

*Старший науковий співпрацівник
Миколаївського краєзнавчого музею,
Миколаїв, Україна*

**МУЗЕЙНІ ЕКСПОЗИЦІЇ ПРО РУХ ШІСТИДЕСЯТНИЦТВА
В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

В статті розглянуто проблематику створення музейних експозицій, присвячених руху опору 60-х років ХХст.

Ключові слова: виставка, музей, режим опору, установка.

Музейні експозиції покликані віддзеркалювати ту чи іншу добу. Після ХХ з'їзду КПРС, який викрив культ особи Сталіна, в умовах хрущовської “відлиги” паралельно з реформуванням економіки в СРСР помітно активізувались складні і суперечливі процеси десталінізації політичного і духовного життя. Почалась реабілітація невинно репресованих громадян, серед яких було близько тисячі миколаївців – тих, хто перебував в ув'язненні, хто був незаконно висланий за межі Батьківщини.

Із середини 50-х, у 60-х роках, коли всі ланки державних господарських, правоохоронних органів, засобів масової комунікації перебували під пильним контролем таємної політичної поліції – КДБ, частина свідомих громадян все ж розуміли наслідки політики КПРС, яка вела до економічного занепаду країни, моральної і наукової деградації. Виник опозиційний офіційній політиці влади рух.

Частина експозиції Миколаївського обласного краєзнавчого музею присвячена означеній темі. Напрямок у пошуковій роботі музейним працівникам підказує колекція публікацій з історії “инакомисля”. Це статті відомих дослідників А. Русначенка, І. Касьянова, Ю. Курносова, Ю. Даниленка та ін.. Особливої цінності набувають роботи місцевих авторів

– М. Шитюка, В. Шкварця, Ю. Зайцева, Ю. Котляра та інших, які першими почали працювати з раніш закритими документами СБУ [1, с. 132-135].

Музейна інсталяція – “кабінет партпрацівника” – відтворює інтер’єр 60-х років: настільна лампа, телефон, календар на 1961 р., чорнильний прибор “Кремль”, плакетка “XX з’їзд КПРС”, письмове приладдя тощо. Тут можна побачити фото листівку з портретом Іллі Еренбурга, з легкої руки якого з’явився самий термін “відлига”, лист письменника 60-річника сину репресованого освітянина В. Березовського з подякою про відгук на книгу.

Друкарська машинка, вишиванка, особисті речі, фото і листи письменника-дисидента А. Топорова розповідають про “духовного діда” космонавта Г. Титова, який жив у Миколаєві. Представлена книга “А. Топоров – миколаївський Солженіцин” онука просвітника І. Топорова.

Поруч із книгою “Реабілітовані історією. Миколаївська область”, в якій подано звіт начальника КДБ щодо “профілактичної роботи серед інтелігенції та молоді” в березні 1961 р., в експозиції можна побачити комплекс матеріалів бійця “ідеологічного фронту” – секретаря Миколаївського обкому КПБУ А. Гусевої, яка критикувала “нездорові антирадянські погляди” та діяльність окремих працівників Миколаївського кораблебудівного інституту і закликала до пильної уваги до них органів КДБ [2, с. 80].

Шестидесятники півдня України, як відзначає Ю. Котляр, значною мірою були вихідцями зі студентського середовища, лави яких поповнювали вчителі, науковці, письменники, викладачі вузів [3, с. 132].

Під пильним оком органів безпеки перебували також переселенські родини, яких у 60-х рр. на Миколаївщині було 450 осіб. 300 з них відбували покарання за оунівську діяльність, або були родичами репресованих раніше.

З кінця 60-х років “инакомыслящих” стали називати дисидентами. Протидія системі письменників, що не поділяли принципи соціалізму, друкувалися за кордоном, художників-конформістів. Людей, що присвятили себе “самвидаву” і правозахисників.

Комплекс матеріалів – книга з автографом, копії документів, особисті речі дисидента-земляка Олекси Різниченка розповідає відвідувачам про одного з чільних представників цієї генерації.

Олексій Сергійович Різників – буревісної особистої долі – був двічі репресований.

Народився Олекса 24 лютого 1937 р. на Донеччині (м. Єнакієве), але голодного 1947 р. родина переїхала до родичів у Богопіль (тепер Первомайськ) Миколаївської області. Майже всі свої молоді роки провів у радянських таборах за звинувачення в українському буржуазному націоналізмі.

З початком перебудови і демократизації суспільства у 1987 р. О. Різниченко став друкуватися спочатку у районі, а 1989 р. добірку його віршів дав журнал “Україна” [4, № 36, 37].

Наприкінці 80-х поет був серед фундаторів народного Руху і товариства “Просвіта”. З’явилася у видавництві “Маяк” його книжка “Озон”.

Олексу Різниченка було прийнято до Спілки письменників України. Друга книжка “Терновий вогонь” з доданою до неї статтею “Я винен тим, що українець”, вийшла у видавництві “Український письменник” 1993 р. За неї Олексю Різниченку у 1995 р. присуджена премія Павла Тичини.

З 1997 р. поет – член керівництва Всеукраїнського “Меморіалу” ім. В. Стуса, голова Одеської обласної організації “Просвіта”.

До книжки “Наодинці з Богом” (1998 р.) подарованої Миколаївському краєзнавчому музею під час Аркасівських читань у Миколаєві, увійшли практично всі вірші та поеми Різниченка. За неї він здобув муніципальну премію імені К. Паустовського.

“Посилення руху дисидентів у 60-х – 70-х роках”, – пише О. Різниченко, – “псувало імідж держави й було загрозливим для системи. Дисиденти відкрили Україну світові” [5, с. 59].

Незалежність не впала нам з Неба. Шестидесятники, а через п’ять років Українська Гельсінська група, поставили українське питання у контекст

протиборства тоталітарного СРСР і демократичного заходу і разом із ним подолали Імперію Зла, здобули свободу і незалежність.

Список використаних джерел:

1. Шпак Д. О. Рух шестидесятництва в Миколаївській області: особливості розвитку та соціальна складова. – VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція. Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження / Д. О. Шпак. – Миколаїв: “Можливості Кіммерії”, 2008. – С. 133-135.
2. Реабілітовані історією. Миколаївська область. Кн. 3. – Київ – Миколаїв : Світогляд, 2007. – С. 80.
3. Котляр Ю. В. Жителі Миколаївщини в боротьбі за українську національну ідею // VII Миколаївська обласна краєзнавча конференція. Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження / Ю.В.Котляр. – Миколаїв: “Можливості Кіммерії”, 2008. – С. 132.
4. Різників О. Я винен тим, що українець / О. Резніченко // Україна. – 1991. – № 36, 37.
5. Різників О. Замітка редактора / О. Різників // Зона. Громадський та літературний часопис політв'язнів і репресованих. – Вип. 27. – Одеса: Сіменс – принт, 2011. – С. 59.

I. Alexandrenko. Museum exhibitions about the movement of the sixties in the Mykolaiv region.

Summary

The article deals with the problem of creating a dedicated movement of the “shestidesyatniki” of the museum exhibits in the Mykolaiv region.

Keywords: exhibition, museum, resistance mode, installation.